Masonluk Tarihinde Anlatılmayanlar

Bölüm 3

TERİMLER VE KAVRAMLAR

Hemen her yerde olduğu gibi Masonluk ile bağlantılı konularda da önce kavramlar üzerinde uyuşmak çok önemli… Çünkü bir sözcük ya da terim kavramsal bakımdan farklı anlamlara çekildiği zaman, asal konu bile farklılaşabiliyor.

Kavramlar üzerinde burada öyle çok uzun bir irdeleme yapmayacağız. Sadece birkaç terim…

Bir de anlatılmayan ya da anlatılmasından, üzerinde durulmasından kaçınılan sözcükler… Nedeni sorgulanmadan, olduğu gibi, kalıp olarak alınması istenen deyişler…

***

Bu konuya nasıl başlamanın uygun olacağı konusunda biraz duraksadım; acaba tüm kardeşlerimizin bildiği bir şeyi tekrar ederek mi başlamalı yoksa kardeşleri için sıkıcı gelebilecek o gereksiz tekrarı yapmadan doğrudan asıl konuya mı girmeli?

Tekrarı yapmaya karar verdim. Sonrasının iyi anlaşılabilmesi, kavram uyuşmazlığı olmaması bakımından böylesi daha iyi…

Masonluk ne demektir?

Bunu her sözlükte bulabilirsiniz ama benim açıklamam biraz farklı olacak.

Kökeni bakımından Batı dillerinden alınma bir sözcüktür bu… Fransızcada "Maçonnerie", İngilizcede "Masonry", Almancada "Maurerei, İspanyolcada "Masoneria"… Tanımı "taş, tuğla ya da benzeri malzemeyle yapılan bir örme" olarak verilebilir.

Kimileri bu sözcüğün duvar anlamına geldiğini sanır. Kısaltılarak o anlamda kullanılır ama sözcük olarak yanlış! Kesinlikle öyle olabilmesi için "duvar" anlamına gelen sözcüğün de eklenmesi gerekir. Oysa ortada bir duvar bulunmayabilir. Örneğin bir kule ya da tersine bir kuyu duvar değildir ama taş ya da tuğla ile örme olarak yapılırsa o da bir masonluktur.

Bu terim aslında kendi başına oluşturulmuş değil; bu işi yapanın unvanı olan "mason"dan çıkmış. Bu sözcüğün de bir etimolojik geçmişi var ama orasını konumuzun dışında bırakalım.

Mason kimdir?

Somut anlamı bakımından "taş, tuğla ya da benzeri bir malzeme kullanarak örme yapan kişi."

Ancak bu kadarla bırakılmamış; "duvar ören kişi"nin ötesine uzandırılmış: "Taş kesen ve yontan kişi", "bina inşa eden meslek ya da zanaat elemanı".

Masonluk da işte bu meslek ya da zanaat elemanının hem işi hem de ortaya çıkardığı somut ürün: Duvar, kule, kuyu, merdiven, döşeme, çatı, kaplama, süsleme; özetle binanın bütünü ve gerek iç gerekse dış donanımı…

Derken bu meslek ve zanaat elemanının sosyal statü bakımından geçirdiği bir evrim var. Ancak bu konu coğrafya bakımından sadece Avrupa'da geçerli… Belli sınıftan olmayan tüm insanların köle sayıldığı bir düzende masonlar da özgür insan sayılma hakkını elde ediyor; dolayısıyla unvanın başına dilimizde "özgür" ya da "hür" anlamına gelen bir sıfat ekleniyor.

Fakat bu yapılan iş ya da meslek ile üretilen somut nesne (bina ya da onun bir bölümü) sadece Masonluk anlamına gelen bir terimle anılıyor; bu sıfat onun da başına eklenmiyor.

Bu, Masonluk sadece bu anlama geldiği sürece böyle. Sonradan buna günümüzdeki spekülatif nitelikli Masonluktan farkını vurgulamak için Operatif Masonluk deniyor.

Spekülatif Masonluk dönemi başlar başlamaz da ortaya Batı dillerinden birçoğunda "Özgür Masonluk" ya da "Hür Masonluk" anlamına gelen bir terim çıkıyor: İngilizcede "Freemasonry", Fransızcada "Franc-maçonnerie", Almancada "Freimaurerei", İspanyolcada "Libre Masoneria" gibi…

Bundan böyle dilimizde karşılığı "özgür mason" ya da "hür mason" olan unvanı taşıyan kişi artık duvar işleyen, bina yapan bir meslek ya da zanaat elemanı değil, Spekülatif Masonluk çerçevesinde kurulmuş bir locanın üyesi. Ona kısaca "mason" dendiği de oluyor ama Batı toplumlarında günümüzde bile taş ve tuğla örenlere de mason denilmesi sürüyor.

Bu bir karışıklık yaratmıyor mu?

Yer yer yarattığı oluyor. Buna ilginç örnekler verilebilir. Acaba resmini gördüğümüz kasaba binası günümüzün anlayışı çerçevesinde içinde en az bir mason mabedinin bulunduğu ve çağdaş loca toplantılarının yapıldığı bir lokal mi yoksa o kasabada işi duvar örmek ve küçük inşaat işleri yapmak olanların meslek örgütünün binası mı?

Türkçede ise "mason" ve "Masonluk" hiçbir zaman böyle bir anlama gelmemiştir. Dolayısıyla başında özgür ya da hür diye bir sıfat olsa da olmasa da tek bir anlam taşır; o da spekülatif olarak da andığımız Çağdaş Masonluk ile bağdaşır.

Bu bağlamda dilimizde kullanılmış iki terim daha var:

1- Franmasonluk ve bu kurumun üyesi olan franmason;
2- Farmasonluk ve bu kurumun üyesi olan farmason.

Aslında ikisi de aynı şey… Birincisi Fransızcadan dönüştürme, ikincisi ise büyük olasılıkla İngilizcesine benzetme.

Bu terimler geçmişte kardeşlerimizce de kullanılmış. Türk Masonluğu'nda özellikle Fransızca masonik literatürden alınıp dönüştürülmüş çok sözcük ve terim var. Bunlardan bazılarının kullanımı günümüzde bile sürüyor.

Ancak Franmasonluk ve Farmasonluk artık yok. Yaklaşık olarak 1970 sonrasında kaleme alınmış hangi yazıda bu terimlere rastlarsanız, o yazının Masonluğa karşıt bir tutumunun olduğunu da görürsünüz. Masonluğa karşıt bir tutumu olan (antimasonik) yazılarda ille de bu terimler kullanılmayabilir ama kullanılırsa mutlaka Masonluğa karşıtlık söz konusu demektir.

***

Günümüzde iki terim var: "Özgür Masonluk" ve "Hür Masonluk". Birindeki sıfat öz Türkçe, diğeri eski dil ama güncel kullanımı sürüyor.

Kimine göre "özgür" ve "hür" sözcüklerinin anlamı farklıdır. Bu bir yanılgı; "ilgi" ve "alâka" sözcüklerinin birbirinden farklı anlam taşıdığı iddiası gibi bir şey…

Ben bireysel olarak öz Türkçeden yana olduğum için eski dildeki hür yerine özgür, hürriyet yerine özgürlük demeyi yeğliyorum. Ancak ülkemizde kullanılan masonik terminolojiye bakarsak, yandaşlık etmezsek, özellikle "hür" sıfatının da kullanımından kaçınamayız.

Üstelik yurdumuzdaki obediyanslardan biri olan "Özgür Masonlar Büyük Locası" bile "Özgür Masonluk" diye bir terimi pek kullanmıyor. Sadece "Masonluk" denmesini benimsiyor. Ancak konu "Liberal Masonluk" diye bir terime geldiğinde kimi zaman bunun yerine "Özgür Masonluk" terimini yeğlediği oluyor.

Beri yanda Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın benimsediği terimler var. Masonluğun tarihindeki operatif dönem ile bağlantılı olunca "Masonluk" ve "mason" ama sonrasında "Hürmasonluk" ve "hürmason". Bunlar da 1970 yılı sonrasının terimleri.

Peki, bu sözcükler niçin bitişik yazılıyor?

Türk dili kuralına göre buradaki sıfat ve isim ayrı yazılmalı. Fakat bunlar salt Masonluğa özgü terimler; Türk dili kurallarına tıpatıp uymaları gerekmiyor.

Ona da peki ama neden?

Bunun pek basit bir gerekçesi var. Belki de pek basit olduğu için açıklanmayan, üzerinde durulmayan, pek fazla irdelenmesi de istenmeyen bir gerekçe. Sonuç olarak denilen şu ki *"Hürmasonluk ve dolayısıyla hürmason terimleri birer kalıptır; böylece kullanılır."*

Peki nedir bu pek basit olduğu için açıklanmayan gerekçe?

Yukarıda görmüş olduğumuz üzere, bu terimlerin İngilizcedeki karşılıkları bitişik yazılır. İngilizcesi de Türkçesi de tek hecelidir. Nitekim Farmasonluk ve farmason da öyle değil miydi? İşte hepsi bu.

***

Bu bağlamda sözünü edebileceğimiz ve niçin öyle denildiği üzerinde durabileceğimiz başka sözcük ve terimler de var. Bunların başında da "hür ve kabul edilmiş" sıfatı gelir. ("Özgür ve kabul edilmiş" değil çünkü bu Batı dillerindeki terimin çevirisi olarak belirtilebilse de yurdumuzdaki masonik uygulamada yeri yok.)

Neden hür ve neden kabul edilmiştir ya da hangisi "hür" hangisi "kabul edilmiş" olandır?

Bunu aç ıklamak için önce dünyada Anglosakson Masonluğu topluluğunda uygulanmakta olan bir terminolojiden söz etmekte yarar var.

Başta İngilizce konuşanlar olmak üzere birçok ülkede, büyük locaların adlarının arkasında bir kısaltma görürsünüz: **"F.A.M."** ya da **"A.F.A.M."**

Her ikisi de İngilizce bir terimin kısaltması. Dilleri başka olan ülkelerde kimisi bu kısaltmanın açılımının kendi dilindeki karşılığının kısaltmasını kullanıyor ama çoğu bunu bir kalıp olarak almış büyük locasının kendi dilindeki adına olduğu gibi eklemiş.

Herhangi bir büyük locanın adında bu kısaltmalardan birini görürseniz, hemen şöyle bir yargıya varabilirsiniz: "Bu büyük loca büyük olasılıkla Anglosakson Masonluğu topluluğunda yer almaktadır." Çünkü bu topluluk dışındaki obediyanslarda böyle bir kısaltmanın bu şekildeki kullanımı söz konusu değildir. Ancak adında bu kısaltmalardan birini kullanmadığı halde Anglosakson Masonluğu topluluğu içinde yer alan büyük localar da vardır.

Nedir bu F.A.M. ile A.F.A.M. kısaltmalarının açılımı?

Bu açılımlar İngilizcedir.

F.A.M.- Free and Accepted Masons (Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar)

A.F.A.M.- Ancient Free and Accepted Masons (Eski Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar)

Önce "Hür ve Kabul Edilmiş" terimine bakalım…

Günümüzdeki Masonluğun ilk oluşturulduğu sıralarda yani Londra Büyük Locası'nda ve İngiltere Büyük Locası'nın ilk yıllarında, nitekim aynı dönemde Avrupa'daki Masonlukta böyle bir terim yoktu. Sadece Free-masons (Hür masonlar) terimi ve bunun diğer dillerdeki karşılığı vardı. (Bu terim kimi zaman bitişik sözcük olarak, kimi zaman bizim burada yazmış olduğumuz gibi araya bir tire konularak yazılırdı.)

Bu sözcüğün spekülatif nitelikli yani geleneksel meslek ve zanaattan olmayanlarca kullanımı İngiltere'de büyük tepkiyle karşılanmıştı.

Tepkiyi gösterenler, zor koşullar altında da olsa henüz varlıklarını sürdüren mason localarıydı. (Sonradan "operatif" olarak nitelenen localar.) Bu localar, Londra Büyük Locası'nın meslekten olmayan "kabul edilmiş masonlar" tarafından kurulmuş olduğunu öngörüyordu. (Nitekim öyle gösterilmişti. Bunun ne denli doğru ne denli yanlış olduğunu daha sonraki incelemelerimiz sırasında göreceğiz.) Onlara göre bu yeni örgütü kuran hain kabul edilmişler, hür masonların yüzyıllar öncesinde büyük zorluklarla kazanmış ve bugüne kadar korumuş olduğu onurlu ve saygın adını kendilerine mal etmeye, açıkça çalmaya kalkışıyordu.

Bu tepkinin etkisiyle İngiltere'de Masonlukta çok şey oldu ama şimdilik ona girmeyelim çünkü onların kavramlarla bağlantısı yok.

Operatif niteliğini sürdüren localar, salt tepkiyle İngiltere Büyük Locası'na pek bir şey yapılamadığını yani o kurumun kapatılmasının sağlanamadığını gördü. Bunun üzerine kendileri de benzer örgütler kurmaya girişti. 18. yüzyılın ikinci çeyreğinde İngiltere'de irili ufaklı birtakım başka büyük localar da kuruldu.

Üçüncü çeyreğe gelindiğinde İngiltere Büyük Locası da ikiye ayrıldı ve bu kez ortaya bir de "Eski Kuruluşlara Göre İngiltere Büyük Locası" (Grand Lodge of England According to Old Institutions) adını alan bir diğer büyük loca çıktı. Bu büyük locanın 1756 yılında yürürlüğe konulan anayasasında Masonluğun genel tarihinde bir belge üzerinde ilk kez **"hür ve kabul edilmiş masonlar"** terimi kullanıldı.

Böylece Masonluğun tarihinde çok önceden beri var olan bir özlem gerçekleştirilmiş oldu: Meslekten olan hür masonlar ile onların localarına almış olduğu kabul edilmişler, eşitlik ortamında birleşmiş oldu. (Kendi spekülatif nitelikli Masonluğumuz açısından böyle diyoruz ama bu olgu geleneksel meslek ve zanaatı kesinlikle sona erdirmiş, tek çatı altında toplamış değildir.)

İngiltere'nin bu büyük locasının öncekinden farkı daha tutucu (muhafazakâr, eskiye bağlı) olmasıydı.

Bu, hiç de beğenilmeyen, istenmeyen bir meziyet değildi. Nitekim bu nedenle Londra Büyük Locası'nın devamı olan önceki büyük locanın üyeleri "Yeniler" (Moderns), sonradan kurulanın üyeleri ise "Eskiler" (Antients) diye anılır oldu.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar terimi sadece İngiltere'deki bu son kurulan büyük locaya özgü kalmadı. Başka ülkelerde aynı tutumu izleyen başka büyük localar, elbette 1813 yılında oluşturulan İngiltere Birleşik Büyük Locası da bu terimi benimseyerek kullandı. Böylece bu terim Anglosakson Masonluğu'na mal edilmiş oldu.

Özellikle Amerika katısındaki büyük localardan bazıları bu kadarıyla yetinemedi. Bu terimin başına bir de "eski" sıfatını ekledi.

Ancak bu durumda ne denilmek istendiği bakımından da ortaya bir soru çıkıyor: "Eskiden beri var olan hür ve kabul edilmiş masonlar" mı, "eski hür masonlar" ile "kabul edilmiş olanlar" mı?

Bu sorunun tam, ayrıntılı açıklaması olan bir yanıtını bulamadım. Uzun uzadıya Masonluğun tarihinin anlatılmasına girişiliyor, terminolojisine değil…

Ancak birçok yerde A.F.A.M. biçimindeki kısaltmanın yine kısaltma biçimindeki bir açılımı AF&AM olarak veriliyor; A&FAM biçiminde bir kısaltma yok. Demek ki yukarıdaki seçeneklerden ikincisi geçerli.

Bir adım daha ileri gidelim: Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'ne bakalım.

Buradaki "eski" sıfatının yerinde Batı dillerinde "ancient" ya da "ancien" var. O sıfatı dilimize çevirirsek, aslında tam karşılığı "antik" olur, eski değil. (Bu, yukarıdaki "eski" sıfatı için de aynen geçerli.) Oysa Türk Masonluğu'nda "antik" diye bir sıfat hiç kullanılmamış. Acaba bunun dilimizde karşılığının "antika" olarak alınmış olması ve biri nesnel diğeri mecaz olmak üzere bambaşka iki anlam taşıması mı?

Eskiden, Osmanlıcanın ağırlığının henüz geçerli olduğu yıllarda "kadîm" denilmiş; kabul edilmiş yerine de "makbûl".

Aslında çok güzel; eski dil bakımından tam da yerine oturuyor. Fakat günümüz Türkçesinde bu sıfatların her ikisi de başka bir anlamda kullanılıyor.

Türk kültürüne büyük yapıtlarıyla olağanüstü katkıda bulunmuş olan Orhan Hançerlioğlu kardeşimiz uzun yıllar Türk Dil Kurumu'nun üyeliğinde bulunmuştu. Şöyle bir sözü vardı: «İstediğiniz kadar dile bir biçim vermeye, sözcüklere anlam kazandırmaya çalışın. Halk nasıl benimsemişse öyle gider. Onu değiştiremezsiniz.»

Konumuza dönelim.

Ritin adında "kabul edilmiş" ile "İskoç" sıfatları da geçiyor.

Neden "İskoç" olduğu, Masonluğun genel tarihi çerçevesindeki oluşumlardan ileri gelir. Masonluk Tarihinde Anlatılmayanlar bağlamında kaçınılmaz olarak bunlardan bir bölümüne değinmek söz konusu olacak.

Neden "kabul edilmiş" diye sorulduğunda, bunun açıklaması da bu ritin gelişimiyle bağlantılı. "Hür ve kabul edilmiş" deyişindeki sıfat ile hiç ilgisi yok. Aman dikkat!

Bunun açıklamasını hemen burada yapalım.

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti, diğer mason ritlerinden bazıları gibi tek bir kerede ve bir bütün olarak oluşmadı. Yaklaşık elli yıllık bir süre içinde geliştirildi ve olgunlaştırıldı.

En başta 6 dereceli bir İskoç riti vardı. İskoçya ile doğrudan bir ilgisi yoktu ama İskoç kökenli olanlarla vardı. Bir diğer deyişle, İskoç oluşu, İngilizliğe karşıt ya da rakip oluşundandı.

Fransa'da oluşturulmuş bu rit birkaç yıl içinde geliştirildi, derecelerinin sayısı artırıldı ve 25 dereceli "Yetkinleşme Riti" (Rite de Perfection) oluşturuldu. Bu da İngiliz nitelikli değil İskoç nitelikli bir mason ritiydi. (Tarih boyunca yüzyıllarca sürmüş, günümüzde bile sona ermemiş İngiliz-İskoç çekişmesini Masonlukta da görüyoruz.)

Yetkinleşme Riti Amerika kıtasına ulaştırıldığında, orada buna eklemeler yapıldı. Bu derecelerden öncekiler "eski", sonradan eklenenler "kabul edilmiş" olarak nitelendi.

***

Bu ritin bir de yurdumuzdaki terminolojisi var.

Bilinen bir şeyi tekrarlamak olsa da belirtelim: Günümüzde (2019 yılında) yurdumuzda bu ritin 3 egemen yönetici organı durumunda olan kurum var: Türkiye Süprem Konseyi, Türkiye Yüksek Şûrası ve Türkiye Kadın Süprem Konseyi.

Süprem Konseyler "Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti" adını kullanıyor. Burada bir sorun yok.

Türkiye Yüksek Şûrası ise 1980'li yılların sonlarından bu yana "Eski ve Kabuledilmiş Skoç Riti" diyor.

Neden?

Bu da anlatılmasına gerek görülmeyen, irdelenmesi hoş bulunmayan, bir kalıp olarak öylece kabul edilmesi öngörülen pek basit bir nedenle.

Bu ritin İngilizcedeki adı "Ancient and Accepted Scottish Rite"; bunın kısaltması AASR. (Aralara nokta konulmayabilir.)

Türkiye'de öteden beri benimsenmiş adın kısaltması: EKEİR.

Olmuyor. Ne harf sayısı tutuyor ne de okunuşu uygun.

Bunu EKSR yaparsak sorun kalmaz. Varsın dilimizde "kabuledilmiş" diye bir bitişik terim olmasın; "Hürmasonluk" gibi bu da Masonluğumuza özel olarak olur. Varsın "Skoç" denilince genelde bundan ancak bir viski türü anlaşılsın; Masonlukta farklı bir değerlendirme yapılabilir.

Yaptık, oldu!

***

Bizim bu kurumun adı niçin başka bir şey değil de Masonluk?

Çünkü genellikle tarihsel oluşumunda inşaatçılık mesleği ve zanaatından doğmuş olduğu, onun biçim değiştirmiş yenilenmesi diye kabul ediliyor.

Ancak öyle olmasa da kurumun adı Masonluk olacaktı çünkü yine geleneksel inşaatçılık mesleği ve zanaatından doğmuş olduğu, onun biçim değiştirmiş yenilenmesi olduğu ileri sürülecekti.

Bakın, işte bu söz Masonluk Tarihi'nde hiç geçmez. Çünkü öncekinin doğruluğu kabul edilir. Üstelik herhangi bir şekilde sorgulanması hiç istenmez.

Türk Masonluğu'nun ayaklı kütüphanelerinden Cemal Kıpçak kardeşimiz «Masonluk yapıcılık demektir.» derdi.

Keşke onun bu deyişi yeryüzündeki tam masonların ilkesi olsa!...

Masonluk Tarihi'nde, bu geleneksel meslek ya da zanaatın, 18. yüzyıl başlarında İngiltere'de günümüzdeki anlamda Masonluğa dönüşmüş olduğu söyleniyor. Hatta o sıralarda bu meslek henüz varlığını sürdürmekte olduğundan, bir "geçiş dönemi" (transition period: dönüşüm süresi) yaşandığı, bir süre sonra bu ikisinin birbirinden ayırt edilebilmesi için karşılıkları dilimizde "Operatif Masonluk" ve "Spekülatif Masonluk" diye iki ayrı terimin kullanıldığı söyleniyor.

Hatta Masonluğun şöyle nitelendirildiği de görülür: Bir operatif sanat ve spekülatif bilim.

Bu kullanım elbette spekülatif olarak anılan Masonluğa özgü; operatif denilen masonlara göre böyle bir şey yoktu ve olamazdı da...

Nitekim bu kullanım günümüzde de birbirine karıştırma ya da yanlış anlamayı giderebilmek amacıyla sürüyor. İyi de oluyor çünkü Operatif Masonluk denilince eski geleneksel (mektepli değil alaydan gelme) bina inşaatı mesleği ve zanaatından söz edildiğini, Spekülatif Masonluk teriminin ise 18. yüzyıl ve sonrasındaki Masonluğu nitelediği anlaşılıyor.

Masonluğun genel tarihi açısından bu böyle ama dilimizde Masonluk doğrudan spekülatif olan ile özdeş anlam taşıdığından, her keresinde bu ayırımı yapmak da gerekmez.

İlle de vurgulamak istenirse, belki "Çağdaş Masonluk" denilebilir.

Nitekim bu da Masonlukta kullanılmakta olan bir terim…

Ancak kimileri de "Çağdaş Masonluk" terimini "bugünün Masonluğu" anlamında kullanıyor. Bu ise Türk dili açısından yanlış oluyor. Eğer bir tek tam günümüzdeki, şu sıralardaki Masonluktan söz edilecekse, "Çağcıl Masonluk" teriminin kullanılması daha doğru. Fakat biz dilimizdeki bu iki sıfatın anlam farkını iyi bilmiyor, ikisi eş anlamlı tutuyoruz.

Terimler ve kavramlar üzerinde bu kadar durmak yeter. Konumuzla bağlantılı diğer terim ve kavramların açıklaması, sırası geldiğinde yapılabilir. Şimdi artık bu kitabın asıl anlatımlarına girelim.

***

Masonluğun resmi tarihinde dendiğine göre çok eski zamanlardan beri var olan Operatif Masonluk, 18. yüzyıl başlarında Spekülatif Masonluğa dönüşmüş.

Bundan bir süre sonra da Operatif Masonluk varlığını sürdüremeyerek tarihe karışmış.

Ancak burada söz konusu olan Operatif Masonluk elbette önce de belirtmiş olduğunuz üzere ocaktan taş çıkarıp işlemeden, mimarlık ve mühendislik dahil olmak üzere bina inşaatının bütün aşamalarını hatta ince dekorasyon işlerini de kapsayan bir uygulama…

Bir noktaya özellikle ve özenle değinmek gerek: Operatif Masonluk sadece bina inşaatıyla ilgili bir meslek; diğer tür inşaat işleri, örneğin yol ve köprü yapımı ayrı. Gerçi taş çıkarma ve işleme o işlerde de söz konusudur ama işte o Operatif Masonluk'tan sayılmıyor.

Demek ki, Operatif Masonluk tanımlanırken "taşçılık" gibi bir terimin kullanılması pek doğru değil. O bir başka meslek, bir başka zanaat; her ne kadar günümüzdeki bir masonun işinin simgesel olarak hamtaşını yontmak olsa da…

Benim çalışmalarım böyle simgesel anlamlarla bağlantılı olmayacak. Daha çok örgütsel konuları işleyeceğim.

Bu mesleğin anlatılmayanlarına geçmeden önce Batı masonik yazınında anlatılan tarihçesine şöyle bir göz atmakta yarar var.